

Bir sohbet hatırası

- 1 -

Yazan: FAZIL AHMED AYKAÇ

Çok seçkin bazı fikir adamlarının toplu bulunduğu bir yere çağırılmışım. Manevî hava pek güzeldi. O kadar seyrek raslanan bir çerçeve içinde idik ki gönüllerimiz içten içe önümüzdeki zaman kadrosuna konulacak mevzuun bu çerçeveye pek uygun olmasını özleyordu. Talihimiz varmış! Çünkü gerçekten pek değerli bir konu bulduk:

Bazı büyük şairler ve hususile Yahya Kemal..

Ev sahibi bana şunu dedi:

— Siz Hâmidi, Fikreti filân sever misiniz?

— «Pek çok» diye cevap verdim.

— O halde Yahya Kemalle hiç uyuşamayacaksınız! Çünkü o, bunları asla beğenmiyor. Hele Fikreti pek (burjuva) buluyor!

İşittiğim sözleri şu cümlelerle karşıladım:

— Yahya Kemal, hayatımda yalnız sevgili bir dostum değil, kendisine hayli şey borçlandığım bir ustam oldu. Bugüne kadar da onda sarıh bir zevk üstünlüğü ve irfan keskinliği gördüm. Bununla beraber aramızda belki bazı duyuş ayrılıkları kalmıştır. Bunun da en büyük sebebi Yahya Kemaldeki kavrayış kabiliyetine benim ulaşamayışından başka ne olabilir ki? Fakat ikimiz de her zaman aynı şeyden öğrendik sanıyorum:

Fikir diktatörlüğü!. Şu sebeble..

Cümlemi bana tamamlattırmayan ev sahibi, Yahya Kemal'in Abdülhak Hâmid, Fikret, Akif gibi bazı şahsiyetler üzerine nasıl kâşp kavuran bir şişe tuz ruhu halinde döküldüğünü anlattı.

Sevgi ile ve istifade etmeğe çalışarak dinledim. O gün orada söylediğim sözlerden hatırımda kalmış bazı parçaları bugün Türk okuyucularına sunmak istiyorum. Sohbetimizin ilk fasılları şöyle başladı. Dedim ki Yahya Kemalle konuştuğum zamanlar çok hodgâm olurum. İsterim ki hep o söylesin ben dinliyeyim. Eğer her işimde bu kadar hesablı davranabilseydim beni de dünyanın çıkarını iyi kestiren akıllıları arasında sayarlardı.

Malûm ya, üstadın pek güzel konuştuğu meşhurdur. Benim de bir marifetimi öyliyerek övünmeme izin veriniz: Ben Ledünnî şairi coşturmağı bilenlerdenim. O sebeble zekâ nimetlerinin en lezzetlilerini zihnim birçok defa onun sohbetlerinden almıştır. Yahya Kemal yalnız nefis söylemeğı değil, başka birçok şeyi de bilir. Hatta bazan dinlemeğı bile!..

Buradaki bazanı görüp onun daima söylemek istediğini sanmamalı! Sözlerine birçok mücevher katmakta cömert olan Yahya Kemal, hoşlanmadığı muhitler içinde dilsiz gibidir. O zaman kendisi adeta lâkırdı denilen şeye küser. Ve öyle yerlerde bu söz prensini meşhur bir doktorumuzdan daha tutumlu görürüz.

Türkiyede şiirden ve edebiyatla tarihten en büyük zevkle bahseden beş adam varsa birisi odur. Üç adam varsa gene birisi odur. Hatta o adam bir tanedir derlerse ben tereddüd etmeden cevap verebilirim: Şu halde Yahya Kemalden bahsediyorsunuz.

Esikliği onun kadar yeni bir damakla tatmış şair bilmiyorum. Gene bilmiyorum ki en taze yeniliğı onun kadar kibar an'ane içinde söyleyebilen arkadaşımız kaç tanedir?

Yahya Kemal, sayısı ve hacmi çok olmayan şiirlerinde bize zevklerinin küçük, fakat çok kıymetli örneklerinden yapma bir fatura verdi. Onu ilk mısraından son gazeline kadar her adımda aynı taassuba bağlı gördük: Şekil mükemmelliğine düşkünlük.. Üstünde başında hiçbir zaman hiçbir köşeyi ihmal etmek istemiyen şıklar vardır; Yahya Kemal de o adamlar gibi ifadesinin kılığında, kıyafetinde büyük bir özen gösterdi. Fakat her zaman tam muvaffakiyete erdi mi? Bence yüzde doksan beş evet. Maamafih bu noktayı münakaşa edenler yok değildir.

Duyguda olduğu gibi şekilde ve zevkte kemal aramak ve yalnız bunu düşünmek elbette bir nevi ideyalistliktir. Böyle bir ideyalistlik bir hayal ve san'at âleminde kutub seyahatine çıkmağa benzetilebilir. Klâsik san'atın mühim bir kısmı bu türlü bir endişeden doğdu. Fakat edebiyat ve san'atı hele en geniş ve kavrayıcı manada entellektüelliğı bundan ibaret sanmamalı. Mükemmeli de, nefisi de bir tarafa bırakan, ruhun, fikrin büyük zellelerinden, sonsuz tayfunlarından ve bazan da en basit ve iptidaî gönül saflıklarından doğma bir hassasiyet ve edebiyat vardır. Külfetsiz, tasannusuz bir edebiyat.. Karanlıklar, ortasında yılgın bir madenci çehresi gibi, işinin başında uğraşan bir amele-esvabı gibi bir edebiyat, ütüsüz, çeki ve düzensiz bir san'at, acele yapıldığı, üzerinde iyice çalışılmağa imkân kalmadığı belli bir takım bedialar..

İşte meselâ Balzak, Leon Tolstoy,

bazan Zola, Yunus Emre, Nesimî v. s.

Kemal bu nevi san'ata göz kapıyor demem. Çünkü bu işleri pek iyi anlar. Ancak kendi zevk ve intihabını başka şeylere açmıştır.

İnsan ihtilâl içinde bir ümmânın kıvranaşına bakarken filân dalganın üzerindeki çöpü görmez.

Elbette ki bir yanardağın kaynar karından fışkıran lâv ne şartröz olacaktır ne de (şerabülharir)!

Yahya Kemal Abdülhak Hâmide niye kızıyor, Fikretten niçin titizleniyor? Bence sebep basit:

Abdülhak Hâmidde, duymadığını, düşünmediğini, bize gürültü, şamata ve patırtı içinde duymuş ve anlamış gib göstermek istiyen gözbağcı, mürâi ve üstü başı teberler, tesbihler dolu sahtekâ ve zevksiz bir Mekke delili hüviyeti seçiyor. Ve adeta bir gözboyacıya, şarlata na kızır gibi hiddet ediyor sanırım.. Halbuki eserinde tartısız derecede hırdava bulunduğuna şüphe olmıyan Hâmid yalnız bu adam değildir, hiç değildir. O kadar değildir ki insan bu şairin muhayyilesini gezdirdiğı kıyıların bazılarında onunla beraber dolaşabilirse öteki birçok eziyet ve zahmete hemen razı olur. Hem de memnuniyetle! O vakit:

«Kuşlarda devam sūzu saza»

«Malikti ağaclar ihtizaza»

Beytile eğlenmek hatırından geçmez ve Makberin iğrili büğrülü yollarında ilerlemeğe başlayarak ukbaya doğru gider.

Fikreti yalnız burjuva bulmak, Fikretin cana ve bilhassa bir düşünce adamının canına yakın olan eşsiz tarafların aramamaktan ileri gelebilir sanıyorum. Dünyada yediğimiz gayet leziz bir meyva ve aynı zamanda bir gıda hasiyetini haizse bu sıfat o meyva için kusur mudur?

Pol Valeri (Paule Valéry) vaktile bu fikri ne iyi aydınlatmıştı! Fakat şimd sözümü uzatmamak için tafsilâttan kaçınacağım..

Beni dinliyenler burada kıyamet kepardılar. Ve dediler ki, sen Yahya Kemal bir türlü toz konduramazsın. Bira da onun zâflarından bahsetsene bakalım!

— Maksadım ne toz kondurmak, ne de ortalık süpürmeğdir. Bilâkis! Türkî yede tenkidin bir türlü tenkid olamadığını, bir takım yazıcıların münekkide karş kalemlerini hemen süngü ve sözlerini bir iftira mitrayyözünü haline getirdiklerini görüyorum. Görüyorum ve tiksiniyorum. Onun için kendi sübjektivitem içinde ne kadar objektif olabilirim olmağa çalışacağıma şüphe etmeyiniz. Zaten bence medenî olmak bu demektir. On altı or yedi sene evvel yazdığım bir makalenin başlığı şu idi:

Mesih bekler gibi..

Ve bu Mesihten modern manasile bir münekkid mefhumu anlamışım..

Şu küçük aralıktan geçerek yeniden edebî bahislere girdik. Konuştuklarımız gelecek sohbetimizde anlatacağım. Eve anlatacağım amma kulağa fıslıdyarak değil. Açık açık görüşme suretile!

Fazıl Ahmed Aykaç

